

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Костель М.В., к.е.н.

Шосткинський інститут Сумського державного університету

Комплексний аналіз розвитку окремої території вимагає поряд з іншим аналіз проблем, пов'язаних з якістю довкілля. Адже сучасна політику у сфері природокористування та охорони довкілля як на державному, так і на місцевому рівні є несистемною, другорядною по відношенню до економічної політики. Зберігається нераціональна структура ресурсоспоживання, диспропорції у структурі промисловості – зростає частка енергомістких і сировинних галузей.

Однією з найбільш актуальних проблем, пов'язаних з використанням ресурсів, є проблема обґрунтованості та ефективності використання, розподілу та перерозподілу доходів, які отримують природокористувачі від використання природних ресурсів (природної ренти), розв'язання якої безпосередньо стосується регіональних інтересів.

В теорії висловлюється ряд аргументів на користь вилучення ренти, по-перше, це не порушує принципів свободи ринкової торгівлі, по-друге, перенесення тягаря податків на ренту дозволяє зменшити податковий тиск з оплати праці та підвищити рівень добробуту, по-третє, знижується податковий тиск на прибуток, а, отже, зростає обсяг інвестицій у виробництво, зайнятість, по-четверте, витрати, пов'язані зі збиранням ренти менші, ніж із збиранням податків.

Варто відзначити позитивний досвід формування системи рентних відносин у багатьох країнах, де у податковому законодавстві існує поняття природної ренти – надприбутку, що отримується за рахунок використання корисних копалини, і світова практика рентного оподаткування, зокрема нафтовидобутку, свідчить, що частка природної ренти, що вилучається державою, сягає 80%. Так, у Норвегії нафтові компанії сплачують до бюджету 78% прибутку [1]. Причому, введено податок на додатковий прибуток на нафтовидобуток – 50% додатково до основного корпоративного у 28%. При цьому передбачається, що рентабельність не має бути вище, ніж 20% [3].

Проте застосування податкових інструментів не завжди є ефективним з точки зору відтворювального підходу. Слід зазначити, що підвищити ефективність системи рентних відносин можливо, якщо розглядати державу як інвестора у відносинах з природокористувачем. Тобто при наданні права на використання природних ресурсів держава виступає у ролі інвестора, і, як інший інвестор, вона займає активну позицію щодо управління «портфелем» своїх активів із відповідними вимогами до ефективності вкладень, забезпечення відтворення або збереження капіталу.

Застосування екологічних облігацій як інструменту вилучення природної ренти, може створити умови для реалізації ефективної рентної політики, яка передбачає відносини щодо розподілу елементів природного капіталу, акумуляції, вилучення, розподілу рентних доходів між державою, регіоном та природокористувачем, створення обґрунтованих механізмів розподілу між бюджетами різних рівнів.

Екологічна облігація виступає специфічним цінним папером, номінал якої визначає економічна оцінка природного капіталу, що надається у використанні. Вона хоч і має назву облігації, проте має деякі відмінності з класичним борговим цінним папером, виділені у роботі [2].

Застосування екологічної облігації має ряд переваг перед податковими інструментами вилучення природоресурсної ренти, зокрема:

- більша гнучкість, оскільки податки повинні носити стабільний, довготривалий характер;

- можливість диференційованого підходу до конкретного природокористувача з урахуванням якості природних ресурсів, що використовуються, та індивідуальних параметрів його еколого-економічної діяльності;

- адресність пільг та знижок при визначенні розміру купона природокористувачам, які інвестують кошти у проекти природоохоронного призначення;

- можливість виокремити грошовий потік, який може виступити забезпеченням подальшого рефінансування заходів у сфері охорони довкілля, відтворення природного капіталу.

Вказані переваги дозволять підвищити ефективність і запровадити диференціацію системи платності за право користування природними ресурсами у регіоні.

1. Гончаров Ю.А. Единый рентный налог как инструмент управления ресурсами и стимулирования экономического роста: аргументы «за» и «против» / Ю.А. Гончаров // Финансы. – 2004. – № 5. – С. 181–184.

2. Інвестиційне забезпечення соціально-економічного розвитку міста: монографія: у 2 т.: Том 2. Інструменти інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку міста / [за заг. ред. А.О. Сліфанова, Т.А. Васильєвої]. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 264 с.

3. Колесник М. Текущее состояние и перспективы рентного налогообложения в России / М. Колесник // Вопросы экономики. – 2003. – № 6. – С. 78–87.

Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 19–21 червня 2012 року / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 63–65.